

PÁLYAVÁLASZTÁSI TANÁCSADÁS A GRAFOLÓGIA SEGÍTSÉGÉVEL

A PÁLYAVÁLASZTÁS SORSDÖNTŐ KÉRDÉSE

A pályaválasztás életünk egyik legfajszínűsőbb döntése, ugyanis az egész életutunkat meghatározza vagy jelentősen befolyásolja. Jól döntöttünk, ha tehetségünk, képességeink szabadon és termékenyen bontakoznak ki az örömteli alkotómunkában, és rosszul, ha görcsösen, kényszeredetten, pusztán „pénzkereső” tevékenységként végezzük munkánkat, ami örömtelenné válva torzítja személyiségünket, és nemritkán pszichoszomatikus betegségekhez vezet.

Két évszázaddal ezelőtt a pályaválasztás sokkal egyszerűbb volt, mint napjainkban, mert gyakran csak egy-egy kisebb közösség – egy falu vagy egy kisváros – szűkebb lehetőségei közül lehetett és kellett választani, és egy gyermek szinte belenőtt a családi háttér, a szülők tevékenysége révén majdani életfeladatába. Voltak családok, amelyekben generációról generációra öröklődött a szakma is. A férfiak számára jól körvonalazott volt a lehetőségek skálája, s a fiatalkorban kialakult pálya – ritka kivételtől eltekintve – egy életre szólt. A nők számára biológiailag adott volt a gyermeknevelés és otthonteremtés szép, de legtöbbször nagyon nehéz munkája, s csak elvétve fordult elő, hogy nőként valaki a pályaválasztás dilemmájával került szembe.

Előfordul, hogy a pályaválasztás nem igényel külső segítséget. Vannak, akik már gyermekkortól kezdve erős hívást éreznek egy-egy alkotói pálya vagy tevékenység iránt. Az így választott szakterület „hivatás”-sá válik, jelezve a magyar nyelv árnyaltságával is, hogy az illető egy belső „sugallatra”, hívásra indul el az adott pályán, akár dacolva is az anyagi nehézségekkel vagy a társadalmi előítéletekkel. A fejlett intuícióval és korán érett személyiséggel rendelkező gyermekek, kamaszok számára a „mi leszek?” kérdése egyértelmű, a döntés magától értetődő, ahogyan például Mozart, Bartók, Petőfi számára sem volt kétséges, hogy mire születtek. De ugyanígy Csontváry pályamódosítása is – még ha élete delelőjén is történt – magától értetődő volt, annak ellenére, hogy többen is óvni akarták a festői pályától.

A 20. és 21. század társadalmi és gazdasági változásai beláthatatlanná teszik, hogy milyen foglalkozási lehetőségek, szakmák léteznek, s a bőség zavara hatalmas bizonytalanságot és káoszt teremt. Mindemelllett a legújabb kihívás a többszöri pályaváltási kényszer, az, hogy szinte lehetetlen rögtön az életút elején belátni vagy megtervezni a szakmai karriert. A korábban soha nem tapasztalt hatalmas léptékű gazdasági, társadalmi változások kényszerűen átalakították a foglalkoztatás és szakképzés rendszerét. A multinacionális környezetben új elvárásoknak kell megfelelni, amelyek gyakran irreálisak, nehezen követhetőek, és kedvező esetben is folyamatos továbbképzést, netán szakmai átképzést követelnek meg a munkavállalóktól, kedvezőtlen esetben pedig tömegeket kényszerít rá – akár igen kiváló szakembereket –, hogy valaki újra kezdjen egy másik szakterületen, amelyhez sokkal gyengébb képességekkel bír. Azok kerülnek előnybe, akik sokirányú képességgel rendelkeznek, akik kihívásként élik meg a változásokat, és pozitív hozzáállással az előnyükre tudják fordítani a kényszerű élethelyzeteket is. Kimondhatjuk, hogy napjainkban a rugalmasság, a változtatni tudás képessége a legelőnyösebb tulajdonság, amely magasabb szinten az egyéni fejlődési képességet jelenti.

A PÁLYAVÁLASZTÁSI TANÁCSADÁS KOMPLEXITÁSA

A 20. század közepe óta a pályaválasztási tanácsadás az alkalmazott pszichológia egyik fontos területe, amelynek feladata az egyéni adottságok, képességek feltárása, az egyénben rejlő lehetőségek felismerése s az egyéni pályaválasztási döntés segítése. A tanácsadás során a tanácsadónak össze kell hangolnia a külső igényeket és a belső adottságokat, amelyben egy sokkal mélyebb feladat is rejlik: a tanácskérővel együtt kell felfedni és eljutni az egyéni életfeladathoz. Pontosabban ahhoz, hogy a döntés előtt álló fiatal „belső hívására” rátaláljon, hogy ne csak „dolgozzon” az illető, ne csak pénzkereső tevékenységet végezzen, hanem önmaga lehetőségeit, értékvonzalmaikat felismerje, és azokat kamatoztassa a szűkebb vagy tágabb közösség javára.

A pályaválasztási tanácsadás során elsődleges szempont a személyiség, az egyéni adottságok tiszteletben tartása. A személyiség-központú tanácsadás során abból az alapelemből indulhatunk el, hogy az ember egyedi lény, így senki nem pótolható vagy cserélhető fel egy másik emberrel, vagyis mindenkinek helye van a világban, nincs felesleges ember, s mindenki valamilyen feladatra született. E szerint az elv szerint kell megvizsgálni a konkrét lehetőségeket.

Az utóbbi évtizedben jelent meg új fogalomként a pályafejlődési tanácsadás, amelynek feladata a pályaváltási, pályamódosítási nehézségek vagy akár krízisek megoldása. Ennek alapján a korábbi egyívű pályatervezés helyébe a többívű pályatervezés lépett. Ez annyit jelent, hogy egész életen át tartó tanulásra kell berendezkedni és egymásra épülő továbbképzési lehetőségeket kell tervezni, ami a korábbihoz képest jelentős szemléletváltozást jelent. Ugyanakkor beláthatatlanok előre a társadalmi-gazdasági változá-

sok. Az, hogy milyen lehetőségeket nyújt a társadalom egy embernek 15-20 év múlva, nem megjósolható és a jelenlegi helyzetből ki sem következtethető. Ennek a lélektani hatása is fontos, mivel ez szorongást keltő bizonytalansági faktor, amelynek a kezelésére szintén fel kell(ene) készülnie a pályaválasztással foglalkozó szakembereknek. Nagy kérdés, hogy a folyamatosan változó helyzethez rugalmasan alkalmazkodó embereket neveljünk-e, vagy pedig emberléptékű társadalmi változásokat segítsünk-e életre.

Összegezve: a pályaválasztás komplexitása abban rejlik, hogy a pályatervezés során a múlt, jelen és jövő síkjait kell egybehangolni. A tanácsadó és a tanácskérő csak akkor juthat el a helyes döntéshez, ha a pályaválasztás előtt álló fiatalban rejlő adottságokat, vonzalmakat, tehetséget, ösztönző erőket és az egyéni életfeladatot integrálni tudja. Ebben a folyamatban a különböző tudományok – pedagógia, orvostudomány, jog, pszichológia, pszichiátria, neurológia, grafológia – kutatási eredményeit és vizsgálati módszereit együttesen alkalmazva végezhetünk hatékony segítségnyújtást. Az életfeladatot tudat alatt hordozzuk magunkban, ennek megtalálása esetén alkothat valaki kiemelkedőt, bármilyen területről is legyen szó.

A PÁLYAVÁLASZTÁS TÁRSADALMI KIHATÁSAI

A pályaválasztási tanácsadás elsődleges helye az iskola, ahol a tanárok több évig követik a gyerekek teljesítményét, különleges képességeit, rejtett tartalékait, és láthatják a személyiségfejlődés irányait. Az a szerencsés eset, ha az iskola a családdal együttműködve keresi meg a gyermek számára legmegfelelőbb szakmát, illetve továbbtanulási irányt. Sajnos gyakran sem a család, sem az iskola nem tud igazán hatékony segítséget adni, s a gyermek céltalanul sodródva éli az életet, esetleg egy Mc Donald's üzletben keresve a karriert, vagy akár pizzafutárként is örül, hogy van pénzkereseti lehetősége – remélve, hogy egyszer csak adódik valami, ami megoldja a társadalomba való méltóbb beilleszkedést.

Iskolán kívül pályaválasztási tanácsadást folytató intézményekhez, vállalkozásokhoz is fordulhatnak a diákok, amelyekben egyszeri vagy néhányszori találkozás után személyiség- és képességvizsgálati tesztek alapján kerül sor a segítségnyújtásra. Ezzel a külső beavatkozással csupán a javasolt irányokat lehet felmutatni, de a döntést belül kell meghozni együtt a diáknak és családjának. Akkor sikeres a pályaválasztási tanácsadás, ha „aha” élménnyel társul, vagyis a tanácskérő fiatal a javasolt pályairányban ráismer saját, tudat alatt formálódóban lévő, még ki nem mondott vágyára.

A belső adottságok és hajlamok mellett a tanácsadás másik szempontja a társadalmi-gazdasági lehetőségek köre. Meghatározó, hogy egyáltalán milyen szakmák léteznek, milyen feladatkörök betöltése szükséges a társadalom, illetve a szűkebb és tágabb emberi közösség működéséhez. Napjainkra több száz szakma válik feleslegessé vagy sorvad el, miközben több új szakma, tevékenységi kör is születik. A pályaválasztási

tanácsadás során pontos információval kell rendelkezni a különböző pályák, szakmák követelményrendszeréről, a munkaerő-piaci folyamatokról, az előrejelzésekről.

Az utóbbi években új fogalomként jelent meg a *pályaidentifikáció*, amely minőségi mutató egy pálya követelményrendszere és a pályára készülő fiatal személyisége, adottságai között. Ez tulajdonképpen az egyes szakmák tulajdonság-, illetve tevékenységprofilját hasonlítja a pályaválasztó személy egyéni profiljához. Minél nagyobb az átfedés, annál „testhezállobb” a szakma az illetőnek. Például a pedagógiai vagy az egészségügyi szakmák általában magas érzelmi intelligenciát, empátiát igényelnek, fejlett kapcsolat-teremtő képességet és kommunikációt – így aki ezzel rendelkezik, annál szóba jöhet ez a választás is. Fontos hangsúlyozni, hogy a pályaválasztás mindig értékválasztást is jelent, ami egyéni, személyes értékrenddel (családi értékrenddel) és társadalmi értékrenddel is kapcsolatos.

A pályaválasztási tanácsadással együttműködve szükség lenne egy pályára állást segítő koordinációs központra, ahol kutatásokat is végezhetnének. Ez állami szintű feladatként valósítható meg, amellyel folyamatosan követhetők országos szinten a továbbtanulási szándékokat és a valós társadalmi igényeket, lehetőségeket. Ez jelentős változást hozna a jelenlegi szervezetlenségben, ami most túlképzéshez vagy munkanélküliséghez vezet. Nem ritka jelenség, hogy valaki két diplomával a zsebében munkanélküliként emészt fel a tehetségét, alkotókedvét, s így lelki erejét. Ez többszörös veszteséget jelent: egyrészt az egyéni életút töredezettségét, az egyéni tehetség felórlódását, másrészt a társadalmi beruházás elvesztegetését, harmadrészt a szakmunkásképzésben a fölösleges és hiányzó képzések rendezetlen állapotát.

GRAFOLÓGIAI SEGÍTSÉG A PÁLYAVÁLASZTÁSBAN

Jelen cikkünkben a pályaválasztási tanácsadás vizsgálatában újszerűnek számító területet, a kézírásvizsgálat módszerét és a pályaválasztási tanácsadással kapcsolatos kutatási eredményeit ismertetjük vázlatosan.

A kézírás mint pszichomotoros megnyilvánulás, mint teljesítmény és mint kifejező mozgás a teljes személyiség lenyomata, így lehetőséget nyújt a személyiségjellemzők feltárására. A grafológia az össz-lelki működési mechanizmusok megértésére törekszik, s a kézírás jellemzőinek elemzésével az összefüggések láthatóvá válnak. A kézírás-elemzés rendszere lehetővé teszi, hogy ne részekből kelljen összerakni mozaikszerűen a személyiséget, hanem rendszerszemléletű megközelítéssel a lehető legteljesebb személyiségmintázatot tárhassuk fel. Ez a képességeken, hajlamokon túl a tudattalan motivációkra is fényt derít, másrészt az egyes tulajdonságok és adottságok kölcsönhatásaiba is betekinthetünk. A személyiségmintázat feltárása azért is nélkülözhetetlen, mert a pszichológiai képességvizsgáló tesztek alapján gyakran csak egy mozaikkonstrukciót látunk, amelyből hiányoznak a belső összefüggések, ami önmagában elégtelen a pályaválasztási tanácsadás komplex munkájában. Például megmérhető az intelligenciaszint egy in-

telligenciateszt alapján, de abból még nem látható, hogy egy magas intelligenciszinthez milyen mértékű szorgalom, kitartás és milyen erkölcsi érzék tartozik. Tehát az önmagában magas IQ még nem biztosíték arra, hogy egy ember etikusan, lelkiismeretesen fogja elvégezni a feladatát. A grafológiai megközelítéssel beláthatjuk egyszerre az egész személyiséget, a kognitív és emocionális oldalt is. A képességeket hordozó, szervező és alakító személyiség meghatározó szerepet játszik a munkavégzésben, a viselkedésben, az életpálya alakításában. Számptalan esetben láthatjuk, hogy a kimagasló képesség még nem elég a sikeres életúthoz, és gyengébb képességekkel rendelkezők között is vannak rendkívüli értékeket és teljesítményt felmutató emberek.

Az írás egy olyan egyéni teljesítménynek, „feladatmegoldásnak” nevezhető, amelyben egy egyezményes jelrendszer alkalmazásával kódolható üzenetet kell rögzíteni. A tesztekkel ellentétben az írásnál nem új teljesítményt vizsgálunk, hanem begyakorlott készségek alkalmazását. A kézírás variációs képessége szinte végtelennek mondható, ezáltal lehetőséget nyújt az egyéni kombinációk megalkotására. A pszichológiai tesztek-nél az hoz valódi eredményt, ha a vizsgált személy nem ismeri a feladatot. A kézíráselemzés során pedig akkor jutunk a legpontosabb eredményhez, ha az író személy kézírása teljes automatizmussal jön létre, vagyis teljes mértékben uralja az íráskészséget.

A KÉZÍRÁSVIZSGÁLAT ELŐNYEI

A grafológiai vizsgálat a tesztekkel szemben előnyös helyzetet nyújt azzal, hogy nem igényli a vizsgált személy jelenlétét, ezáltal nincs vizsgahelyzet, ami az eredményeket jelentősen torzíthatja. Egyáltalán nem áll fenn stresszhelyzet, ha nem vizsgálat céljára, hanem spontán helyzetben készült írásminta jelenti a vizsgálati anyagot. A vizsgahelyzet kizárásával reprezentatív, a vizsgált személyre valóban jellemző vizsgálati anyag beszerzésére van lehetőség. Az adatok bősége és variálhatósága fontos ahhoz, hogy a vizsgált személyek sokszínűsége, belső gazdagsága – az ellentmondásokkal együtt – minél teljesebben feltáruljon.

A grafológiai munka során a grafikai tényállás felvételével pontos méréseket végezhetünk. A kézírás-értelmezés legfőbb alapja a szakszerű írásvizsgálat, amely precíz írásleíráson, grafikusjel-együttesek feltárásán alapszik. Az írásjegyismérvek – mint „tünetek” – állandó jellegűek, rövid időn belül lényegi változás csak kivételes esetekben történik a személyiségen belül (traumák vagy rendkívüli élethelyzetek esetén), ami a vizsgálati anyag megbízhatóságát garantálja. A nagy változások ráirányíthatják a figyelmet a krízisállapotra, ami szintén nagy értéke a grafológiai vizsgálatnak.

Az alábbi írások ugyanazon fiatal férfitől származnak, körülbelül nyolchónapnyi eltérés van a két írás megszületése között. Láthatóan hatalmas változás történt, ami súlyos idegrendszeri sérülést jelez, a személyiséget ért romboló hatásra irányítva a figyelmet. A drog hatására megindult személyiségtorzulás – ami időben felismerve pedagógiai, pszichológiai segítséggel még visszafordítható –, az írásképen is megmutatkozik.

A grafológiai szemlélet rendszerelméleti (holisztikus) megközelítésű, mivel a kézírás alkotó grafikai jellemzőket szigorúan csak kölcsönhatásaiban vizsgálja, s egy jelet önmagában nem tart informatív értékűnek. Minden grafikus jegynek többféle értelmezése lehet. Például hasonló jegyekben nyilvánul meg a szintetikus gondolkodás, az intuíció, a befelé fordulás, a magánytűrés, de a magánytól való félelem is. De ugyanígy az agresszió, a céltudatosság, az önérvényesítés, a gyakorlati intelligencia is hasonló írásjegyekhez kapcsolódik, és mindig a szöveggörnyezet alapján tudjuk pontosítani az írásjelek értelmezési lehetőségeit. Vagyis minden grafikus jegynek csak helyzeti értéke van. A kézírás-elemzés során az egyes jellemzők kölcsönhatásait ismerhetjük meg. Ugyanígy viszonyulunk egy személyiségjellemzőhöz: önmagában egy-egy tulajdonság nem értelmezhető, csak a személyiségmintázat ismeretében. Például az, hogy milyen magas az intelligenciaszintje egy embernek, önmagában még keveset mond, de ha tudjuk, hogy a közepes vagy átlag feletti intelligenciaszinthez milyen felelősségérzet, milyen szociális érzékenység, milyen érzelmi intelligencia, milyen önbizalom vagy milyen tudatossági szint tartozik, akkor következtetni tudunk arra, hogy mit kezd az intelligenciájával. A magas értelmi képességeit fordíthatja közösségi célokra, a világ jobbítására, vagy éppen ellenkezőleg, egoista célokra is alkalmazhatja, akár mások kifosztására. Mivel minden ember rendkívül bonyolult, egyedi „képződmény”, így csakis önmagában fejthető meg. Ha típusokat el is különíthetünk, csak azokon túllépve juthatunk el az egyszeri, egyedi személyiséghez, akinek az életfeladatát keressük.

A CEREG GRAFOLÓGIAI AKADÉMIA MÓDSZERE

A kézírásvizsgálatra alapozott pályaválasztási és pályafejlődési tanácsadás során az embert mint fizikai (testi), lelki (érzelmi) és szellemi (gondolkodó) lényt tekintjük, s döntő az, hogy melyik dimenzió hangsúlyozódik. Ez a kézírás alapján, a grafikus „szindrómák”, jegyegyüttesek analízisével igen könnyedén megállapítható. Akinél a fizikai, testi sík hangsúlyozódik, az a gyakorlati tevékenységet, a mozgást részesíti előnyben. Akinél a lelki, érzelmi sík a meghatározó, az elsősorban az emberi kapcsolatokhoz, a segítségnyújtáshoz, a kommunikációhoz kapcsolódó tevékenységhez és művészi alkotómunkához vonzódik, és akinél a szellemi sík domináns, azok az elméleti, absztrakt tevékenységekhez vonzódnak. Mindez igen nagy általánosítással felvázolt tendencia, amely a nemzetközi kutatások és a CEREG Grafológiai Akadémia tevékenysége alapján tárult fel. Ez utóbbi intézmény kutatását 130 fiatal pályaválasztási vizsgálatára építettük.

A CEREG Grafológiai Akadémia kidolgozott egy *pályaválasztási térképet*, amely rendkívül nagy hatékonysággal tudja segíteni a tovább tanulni szándékozó fiatalok döntését. Az alábbi táblázatokban összesítve látható, hogy a kézírásból feltárt személyiségmintázat alapján milyen pályaösszefüggések tárulnak fel, amelyet minden esetben az egyéni mintázathoz „igazítottunk”. Először mindig a domináns dimenziót tárjuk fel, majd ebből közelítünk a javasolt pályairányhoz. Az egyes síkok nem különülnek el

egymástól, minden emberi tevékenységben mindhárom benne van, csak az arányaik változnak. Az is meghatározhatja egy ember vonzódását vagy alkalmasságát valamely területhez, hogy miként illeszkedik egymáshoz a két dolog: a szakmában megjelenő keveredése a három területnek, illetve az adott személyben meglévő (vagy lehetséges) arányok, ami pedig egyéni adottságok, vagy/és fejlődőképesség kérdése. Ezek együttes eredője határozhatja meg mind az egyáltalán lehetséges alkalmasságot, mind a lehetséges sikert, sőt, azt is, miként hathat fejlesztőleg az adott terület a személyiségre, vagy éppen fordítva, miként gátolhatja annak fejlődését.

A FIZIKAI, TESTI SÍK DOMINÁNCIÁJA

1. Az anyag fontossága, birtoklás

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
földhöz, anyaghoz, ingatlanhoz kapcsolódó tevékenység, ásás, kövezés	bányász, kőműves, kőfaragó, aszfaltozó, vulkanológus, föld alatti munkák stb.
növénytermesztéssel és állattenyésztéssel kapcsolatos tevékenység	kertész, (bio)gazda, agronómus, kertépítő, állatgondozó, tejjipari szakmák, állatorvos, ornitológus stb.
anyaggal való foglalkozás, festés, ragasztás, szerelés	varrónó, szűcs, autószerelő, fényező, szobafestő, víz- és gázszerelő, burkoló, könyvkötő stb.
megfogás, visszatartás, birtoklás, archiválás, pénzkezelés	pénztáros, levéltáros, karbantartó, banki szakmák stb.
a múlthoz való ragaszkodás, hagyományőrzés	régész, geológus, paleontológus stb.

2. Fizikai erő, keménység, agresszió, harciasság

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
manuális munkák, ütés, kalapálás, fúrás, törés, fizikai erőkihajtás	gépészeti szakmák, rakodási, szállítási munkák, tűzszerész, fakitermelő, ács stb.
harc, fizikai brutalitás, agresszió	küzdősportok (ökölvívás, birkózás, stb.), katona, hentes stb.
foglyul ejtés, uralás, idomítás	vadász, halász, állatidomár, bűnüldöző rendőr, stb.
agresszió segítségnyújtással	sebész, fogorvos, mentőorvos, baleseti sebész stb.
törvényhozás, célkövetés	vizsgálóbíró, kiképző rendőr, nyomozó

3. Dinamizmus, mozgás, tevékenységigény

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
uralni a természet erőit, katasztrófa-elhárítás, bátorság, veszély vállalása	tűzoltó, hegyi vezető, alpinista, magaslati munkák, műugró stb.
utazás, közlekedés, helyváltoztatás, sebesség kedvelése	pilóta, mozdonyvezető, járművezető, taxis, autóversenyző stb.
változatosságigény, váratlan események, erőpróbák	futár, logisztikai szakember, rendőr, vámós, sportoló stb.
gépekkel, technikai eszközökkel kapcsolatos tevékenység	gépész, autószerelő, villanszerelő, elektrotechnikus, informatikus stb.
energiákkal kapcsolatos tevékenység	atom-, nap- és plazmafizikai kutatók, meteorológus, aerodinamikai mérnök, energetikus stb.

4. Racionalitás, alkotás, ami az anyagiségben akar megnyilatkozni

használati tárgyak, szerszámok készítése	szerszámkészítő, lakatos stb.
fizikai művészi alkotómunka (föld, agyag, üveg, sűrű anyag)	kézműves, üvegfúvó stb.
fizikai alkotómunka (textil, selyem, papír, bőr, könnyebb anyagokkal stb.)	szőnyegszövő, nyeregkészítő, selyemfestő stb.
tisztítás, anyagrendezés	takarító, anyagmozgató, targoncavezető, darus, munkavédelmi szakember stb.

LELKI, ÉRZELMI SÍK DOMINANCIAJA

5. Intimitás, érzékiség, passzivitás, oralitás

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
erotikával, érzékiséggel közvetlenül v. közvetve kapcsolatos tevékenység	táncos, szexuálpszichológus, urológus, nőgyógyász, fotóművész, koreográfus stb.
családdal kapcsolatos tevékenységek	főállású anya, gyermekgondozó, betegápoló, házvezetőnő, háziasszony stb.
testtel való foglalkozás	természetgyógyász, testépítő, edző, masszőr, fizioterapeuta, pedikűrös, manikűrös, kozmetikus, fodrász stb.
táplálkozással, oralitással kapcsolatos tevékenységek	élelmiszer- és vendéglátóipari szakmák, (pincér, szakács, pék, cukrász stb.), dietetikus

6. Segítőkézség, empátia, gondoskodás, gyógyítás, kapcsolati igény

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
ápolás, gyógyítás, empátia, érzelmi kapcsolatteremtés	orvos, nővér, egészségügyi szakmák, bölcsődei gondozónő, óvónő, dajka stb.
védelem, gondoskodás	szociális munkás, edukátor, gyógypedagógus, természetvédő, biztonsági szakmák
tanácsadás	pszichológus, HR-szakmák, szupervizor
nevelés, fejlesztés, vezetés	tanár, nevelő, pszichológus, gyógypedagógus, terapeuta stb.

7. Megmutatkozásvágy, vizualitás, esztétikai igény

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
vizuális önkifejezési igény, önmegmutatás	manöken, művész, sportoló, cirkuszi akrobata, fotómodell, író, zenész, karnagy
formaadás, művészi alkotóvágy	festő, szobrász, fotós, operatőr, előadóművész, bábjátékos, színház- v. filmrendező
rivaldafénybe kerülés, szereplés	színész, újságíró, médiaszakember, műsorvezető, riporter, politikus, táncművész stb.
propagálás, rendezvényszervezés	PR-szakmák, demonstrátor, kiállításrendező, reklámszakember stb.
dekorálás, festés, szépítés	belső építész, kertépítő, kirakatrendező, textílfestő, divattervező, dekoratőr stb.

SZELLEMI SÍK DOMINANCIÁJA

8. Intellektualitás, információigény, tényyszerűség, realizmus

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
rendszerelés, szétosztás, regisztrálás, analízis	raktárvezető, levéltáros, könyvtáros, rendszerszervező stb.
számolás, kiszámítás, felbecsülés	könyvelő, könyvvizsgáló, pénztáros, gazdasági vezető, statisztikus, kereskedelmi szakmák stb.
másolás, átirás, reprodukálás	irodai munkák, műszaki rajzoló, restaurátor stb.
pontosítás, szabályozás, adaptálás, illesztés	optikus, műszerész, órás, szerelő, precíziós technikai szakmák stb.

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
ellenőrzés, összehasonlítás, tesztelés, korrigálás	ellenőr, informatikus, korrektor, lektor
tervezés, szervezés, irányítás	tervező, vezető stb.

9. A beszéd és kommunikáció szükséglete

Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
beszéd, viccelődés	komikus, animátor, humorista, előadóművész stb.
kapcsolatfelvétel, kommunikáció	ügyfélközvetítő, titkárnő, recepciós, ügyfélkapcsolati szakember stb.
vita, tárgyalás, meggyőzés	kereskedő, ügynök, üzletkötő stb.
fordítás, tolmácsolás	fordító, tolmács, nyelvtanár stb.
felvilágosítás, tájékoztatás	riporter, sajtószerkesztő, médiaszakmák stb.

10. Intuíció, ötletek, képzelet, kreativitás, transzcendencia

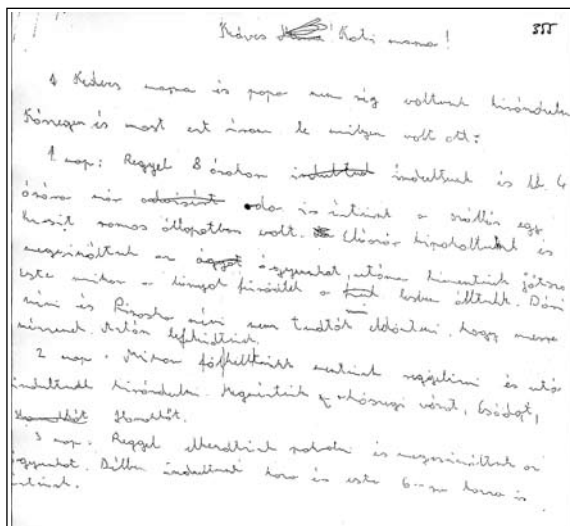
Tevékenység	Példák szakmára, munkakörre
kreativitás, ötletgazdagság	művészi pályák, reklámszakmák, alkotómunka stb.
keresés, felfedezés, átélés, összefüggések megállapítása	kutató, feltaláló, művész, szociológus, pszichológus, grafológus, homeopata orvos
tervezés, képzelet, zene	építész, iparművész, divattervező, karmester, zeneszerző stb.
filozofálás, meditáció, elmélkedés	filozófus, vallástörténész, csillagász, orientalista stb.
hit, transzcendencia, igehirdetés	pap, lelkész, prédikátor, misszionárius stb.
kikérdezés, kémkedés, nyomozás	jogász, kriminológus, bíró, ügyész, detektív, hírszerző stb.

A grafológiai szakvéleményben három pályairányt javasolunk, nem egy-egy adott szakmát, csak ha igen egyértelmű, akkor konkrét szakmát. A pályairányon belül, a táblázatok tevékenységre utaló oszlopaiban fellelhető tevékenységek közül, körültekintő elemzéssel dönthető el, hogy a tanácskerő melyik konkrét szakmát tartja leginkább testhezállónak, vagyis melyik „szóltja” meg.

A tanácskerőről egy részletesebb anamnézis is történik. Elengedhetetlen a családi körülményekről, az egészségi állapotról, a hobbiról, az egyéni speciális képességekről,

az elért eredményekről, a tanulmányi versenyek helyezéseiről stb. minél több információt gyűjteni. Mindezeket és a pszichológiai, valamint a grafológiai vizsgálati eredményeket összesítve jutunk el az egyéni pályaaalkalmassághoz.

A pályaválasztási tanácsadással egy időben gyakran kerül sor a személyiségfejlesztési javaslatokra is. Egy gátlásos szorongó gyermek például – bármilyen jó képességekkel is legyen megáldva – alulteljesít, képtelen kihozni önmagából a lehetőségeket, és kudarcokkal küzdve egyre jobban elveszíti az önbecsülését. Ez jellemző az alábbi gyermekekre is.

3. ábra. 13 éves általános iskolai tanuló kézírása

A kézírás alapján jól látható az igen súlyos önértékelési zavar, amely meggátolja, hogy sikeres legyen tanulmányi téren, de kudarcokat szenved a kapcsolataiban is. Pszichológiai segítséggel jelentősen növelhető az önbecsülése, amelynek hatására látványos javulás érhető el tanulmányi téren, de a hétköznapi életben is: a kapcsolatokban, a közösségi életben.

PÁLYAVÁLASZTÁSI ESETTANULMÁNYOK (KIVONAT)

ESETTANULMÁNY (18 ÉVES FIÚ)

A kézírás egyéni jellege és variabilitása művészi hajlamokat mutat, alapvetően melankolikus temperamentumú fiatal. A 9 hajlamcsoportba sorolhatjuk, amelyben az intuíció, ötletek, képzelet, kreativitás, transzcendencia hangsúlya jellemző.

Továbbtanulási irányként a Képzőművészeti Egyetem javasolt, mivel láthatóan alkotói pályára született, s a jó kézügyesség alapján elsődlegesen a grafikus pálya tűnik a legtesthezállobbnak.

Azra gondoltam, hogy majd beírhatok egy próbát. Ez jövölet kedden lesz egy matematikai, 3 órás próbát. A 2. órától íratok, hogy 5 óra fele, addigra már beadagolom, és nem szabadok nyugt. Ennek jut valami! Nem tudsz véletlenül valakit, akinek tudna lenni érdekelni valom? Hogy nézzétek be a. Meg utána jóvan beíratok koncertet, hogyha ideje lenne már, egy óra is kell maradom. Alkötölöp tudomást kaptam egy tuncé sumentöt is. Elég drága, de ha addigra elcsúszna fejlődöm, remétem vanom.

4. ábra. 18 éves fiú kézírása

Másodsorban a restaurátor pálya merül fel. A művészi területeken alkotó módon megélheti érzékenységét, fejlesztheti önkifejező készségét, és letisztult formákkal adhatja át élményeit a világnak. Ehhez azonban feltétlenül erősítenie kell önbizalmát, s feloldania visszafogottságát, hogy a képzelete minél szabadabban tudjon alkotni. Jelenleg sok lefojtottság van benne, ami gátolhatja, ezért személyiségfejlesztés javasolt.

Harmadsorban felmerült a kutatói pálya, elsősorban nyelvtudományi területen. A 18 éves fiú grafikusnak jelentkezett, felvették, és jelenleg végzi az egyetemet.

II. ESETTANULMÁNY (18 ÉVES LÁNY)

Igen jó intellektussal megáldott, jó fellépésű, reprezentatív lány, akinek magyar az édesanyja és vietnami az édesapja. Vonzó számára minden, ami változatos, ami kreatív, ami újfajta lehetőségeket teremt a világban. Kalandvágya, utazási vágya és önmegmutatási vágya összefonódik tudásszomjával, az a típus, aki egész életében tanulni, fejlődni szeretne.

A vizsgálati eredmények alapján a 8. hajlamcsoportba sorolható: átlag feletti a kommunikációs készsége, erős a beszéd iránti szükséglete. Verbálisan és a metakommunikáció szintjén is könnyedén képes kifejezni magát, gyorsan rá tud hangolódni a

Az a fiatalon élve sőtgyőben is van, ami nagyon jó. Beíratok a koncertet, de jövölet a jövölet, mert az nem az jóvan, hanem a jövölet is. Van egy szép nő is fiatalon. A művészeteket nem szeretem, mert nem szeretem megadni a jövölet, megadom belőlem. Éretelek, hogy a világos világjövölet, mert nem szeretem, mert nem szeretem a jövölet.

5. ábra. 18 éves lány kézírása

másik ember hullámhosszára. Három nyelven beszél a magyaron kívül (angol, francia, vietnami).

Pályaválasztásában döntő tényező a fejlett kommunikációs képesség, a sokirányú érdeklődés, kreativitás, a változatosságigény. Speciális adottságot jelent a szülők vegyes házassága, a két kultúrában való „otthonléte”.

Elsődlegesen javasolt a vendéglátói-kereskedelmi pálya, amelyben a kommunikációs készségét, kreativitását kiélheti, változatos, folyamatos utazással kapcsolatos szakterület. Itt nagyban tudná hasznosítani a születése folytán szerzett „kétvilági” gyökereit, kiemelkedőt tudna létrehozni a vietnami és a magyar kultúra ötvözésével (ezek kiteljesítésére akár a diplomáciai pálya is szóba jöhet).

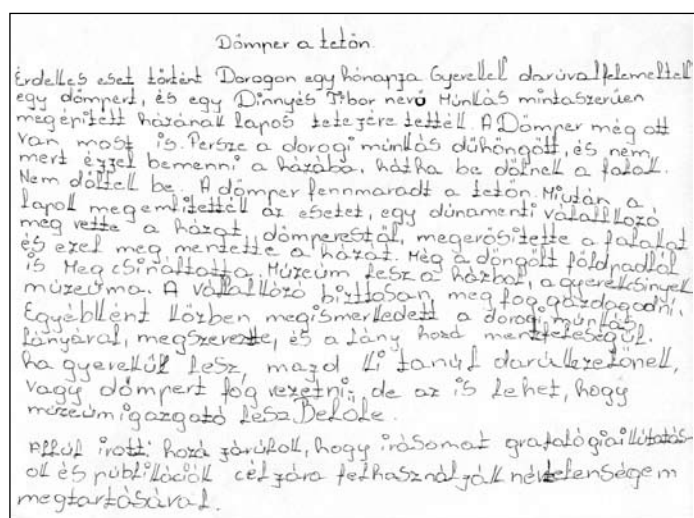
Másodlagosan javasolt a művészeti menedzser pálya, ahol a fenti adottságait maximálisan tudná kamatoztatni.

Harmadlagosan javasolt a reprezentációs tevékenység: reklám szakember PR munkakörökben, akinek a tevékenységében összefonódik a művészet, a gazdálkodás és a kommunikációs képesség.

III. ESETTANULMÁNY

Az 1. hajlamcsoportba sorolható. Az anyag fontossága, birtoklási igény diagnosztizálható, a fizikai, testi sík hangsúlyozottsága szembetűnő. A tanulmányi eredménye igen gyenge volt általános iskolában is, mivel az absztrakció, az elméleti tárgyak tanulása gyötrelem számára. A gyakorlat vonzza, a konkrét gondolkodás jelzi az anyag fontosságát. Autószerelőnek tanult, de nem érzi jól magát, egy szakmát keres, ami számára testhezálló.

A férfi kézírásban sok feminin elem látható, amely természetszerűen, a gondoskodás képességét mutatja, s a tesztekkel együttesen az állatgondozás felé mutat. A ko-

6. ábra. 19 éves fiú kézírása

rábbi pályaválasztásban – amely a szülők javaslatára született meg az apa autószerelő műhelyét alapul véve – jó iránynak mutatkozott az anyagiság, de nem tárultak fel az árnyalatok, hogy nem a tárgyakkal, hanem az állatokkal van bensőséges kapcsolata. Javaslatunk alapján állatápolói szakmát tanult, s jelenleg egy vidéki állatkertben dolgozik nagy megelégedéssel.

Káoszt szül, ha valaki nem a saját képességeinek, életfeladatának megfelelő munkát végzi, akaratlanul is rombolva vele a környezetét. Rend akkor van az emberi világban, ha mindenki megtalálja a helyét, mindenki örömmel bontakoztatja ki képességeit, tehetségét önmaga és a közösség boldogulására. Ezt az elrendeződést tudjuk segíteni a pályaválasztási tanácsadással.

Irodalom

- CSIRSZKA János: A munkatevékenység mint a személyiség megnyilvánulása. www.palyanet.hu
- DE GRAVE, Michel: Komparatív megbízhatósági vizsgálatok öt pszichológiai teszt és a grafológiai megközelítés alapján. Előadás a III. Nemzetközi Grafológiai Szabadegyetemen, 1995, Budapest
- DE GRAVE, M: A vezetői képességekről. Gubser, Imoberdorf és Lüke vizsgálatai alapján Nemzetközi Grafológiai Szemle, 1996. 3. sz.
- PEUGEOT, J.–LOMBARD, A.–NOBLENS, M.: Manuel de Graphologie. Masson (Paris-Milano-Barcelona-Mexico, 1990.)
- RITÓÓK Pálné: Pályaválasztás – pályaaazonosulás – önmegvalósítás. Kandidátusi értekezés. www.palyanet.hu
- W. BARNA Erika: Grafológia az iskolában. (Köznevelés, 1989. ápr.)
- W. BARNA Erika: A regresszív és progresszív írómozgás. In: Nemzetközi Grafológiai Szemle (1996. 3. sz. Útjelző, Budapest)
- W. BARNA Erika–DEMETER Anikó.: Grafometriai alapfogalmak I–IV. Nemzetközi Grafológiai Szemle 1994/1. 1995/2, 3. 1996/3.
- W. BARNA Erika–DEMETER Anikó: Kozmikus lüktetés (Útjelző Kiadó, 1996)
- W. BARNA Erika–DEMETER Anikó: A grafoterápia alapjai (Comenius, 2001)
- W. BARNA Erika–LÉVAI Zoltán: Grafológia a korszerű személyügyi munkában (Pécsi Tudományegyetem, FEEFI 2001)
- W. BARNA Erika: Beszél az írás 2003. 3. kiadás, Bíbor Kiadó